

בגמ': ומימר וכו' משום דבדיבורו עשה מעשה וכו'.

כותב הגאון ר' יוסף ענגיל זצ"ל בספרו לקח טוב (כלל ו') : פירש"י שעושה מחולין קדשים עכ"ל, יש להבין זה ביותר עפ"י סברת רש"י מכות (כ"ב ע"ב) דקדשים וחולין נחשבים ב' מינים, דעל כן שפיר בהמה שהוקדשה, אין לך מעשה גדול מזה, ושפיר בדיבורי אתעביד מעשה, שהרי נולד ע"י דיבורו מין חדש שלא הי' תחלה, ולפמ"ש במקו"א דכל שינוי רשות ואפי' מהדיוט להדיוט חשוב שינוי בעצם החפץ וכשינוי מעשה בגופו חשוב, מובנים דברי הגמ' תמורה הנ"ל בפשיטות וכמובן. [ולפ"ז מיושבת קושיית הנו"ב הנ"ל אמאי בפיגול ל"א בדיבורי אתעביד מעשה, וילקה].

וי"ל עוד בגמ' תמורה הנ"ל, דחשיבות הקדושה חשיב מעשה, ועוד ביארתי בזה בחידושי במק"א עפ"י דברי התוס' בשבת דף נ"ח ע"א (ד"ה אעפ"י) שכתבו וז"ל והא דאמר בנגמר הדין כפה (טמאה מדרס) שנתנו לספר טהור מן המדרס ואעפ"י שלא עשאתה שום שינוי מעשה, מ"מ כיון דנאסר בהנאה, ע"י כן חשוב כשינוי מעשה עכ"ל. וא"כ ה"נ בהקדש, דהבהמה נאסרת בהנאה ע"י ההקדש, ע"כ שפיר בדיבורי איתעביד מעשה ואכ"מ.

★ ★

בגמ': א"ל ר' יוחנן ל'תנא, לא תתני ומימר, משם דבדיבורו עשה מעשה.

כתב הגאון האדר"ת זצ"ל בספרו חשבונות של מצוה בקו' יגדיל תורה (סי' קנ"ג אות ט"ו) : ומ"ט לא אמרינן נמי מקדים תרומה לבכורים בדבורו עביד מעשה. ועי"ש [ד:] דמפטר משום לאו הניתק לעשה, והכא משמע דר' יוחנן לא ס"ל סברא זו, אף דבירושלמי תרומות פרק ג' ס"ל דאינו לוקה, מוכח דמשום לאו שאין בו מעשה הוא דאינו לוקה. וקשה מאי שנא ממימר, דהא ה"נ עושה מחולין תרומה.

אבל אמרתי בס"ד, דלכאורה מהו המעשה שעושה בהקדישו, והרי מעשה גמור נמי אפשר לו לבטלו בשאלה. ואולם קי"ל דתמורה אינה בשאלה, וכנזיר [לב]. וירושלמי שם, ובתמורה [יז]. דתמורת שוגג הוי תמורה, וא"כ ה"ל מעשה גמור, דתיכף משהמיר אי אפשר לו להחזיר ההקדש למפרע. משא"כ במקדים תרומה לבכורים, דיכול להישאל עליו ולהחזירו חולין לכמו שהיה, לא שייך לקרות

אפי' בכדרכה הרי משכחת שתעבור בלי מעשה אם תבעל שלא כדרכה, ויש לפלפל בזה הרבה מאד ע"כ.

★ ★

בגמ': כל לא תעשה שבתורה כו' לא עשה כו' מעשה פטור חוץ מנשבע מימר ומקלל כו'.

בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' רכ"ז) הקשה למאי דקיי"ל דכתיבה כדיבור דמי, אם כן למה הוה נשבע לאו שאין בו מעשה, הא יכול להשבע על ידי מעשה, שכותב את השבועה שנשבע, הניחא להחיווך (מ' צ"ד רמ"א שמ"ה ועוד) הסובר דכל לאו שאין בו מעשה, אף דאפשר לעשותו באופן שיש בו מעשה פטור אפילו בדעביד מעשה, ניחא. אבל להמשנה למלך (הל' מלוה ולוה פ"ד ה"ו) שכתב להיפוך, דאם רק שייך לעשותו ע"י מעשה, הו"ל לאו שיש בו מעשה ולוקין עליו, אם כן תיקשי דנשבע הו"ל לאו שיי"ב מעשה, כיון ששייך להשבע ע"י כתב, ועי"ש מה שכתב ליישב ולחלק בין נשבע לשקר על לשעבר, דעיקר איסורו משום הוצאת שם שמים, וזה לא הוה זלזול בכתב, לנשבע להבא.

דף ג' ע"ב

בגמ': ומימר וכו' משום דבדיבורו עשה מעשה.

ברש"י ביאר, דעושה את החולין קודש, ובכה"ג אפי' אם עקימת שפתיו לא חשיב מעשה, מ"מ כשבדבורו נעשה מעשה חשיב לאו שיש בו מעשה ע"כ.

והקשה הנודע ביהודה (מהדו"ת יו"ד סי' קס"ח) דהנה בפסול פיגול פליגי הראשונים ודעת רש"י דצריך דוקא דיבור ולא נעשה במחשבה [והתוס' חולין (ל"ט) חולקים וס"ל דסגי במחשבה].

וצ"ע לרש"י למה אין המפגל לוקה, והרי בדבורו נעשה מעשה, דנעשה פסול פיגול על הקרבן?

★ ★

וכתב בספר פרורים משלחן גבוה (פר' בחוקותי) לכאורה י"ל דרק הקדש מקרי נעשה מעשה, דנעשה חלות קדושה על גוף הבהמה ויצא מחול לקודש, משא"כ פיגול לא מקרי מעשה, דמה שנפסל לא חשיב שינוי בגוף הדבר ע"כ.

★ ★